

พระเครื่องกับสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบที่มีต่อ ภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์¹ และ ฉาวร เกียรติทับทิว²

บทคัดย่อ

ปัจจุบันนี้สังคมไทยมีความนิยมสะสมพระเครื่องกันมาก ซึ่งจากความนิยมดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดตลาดพระเครื่องและเกิดธุรกิจพระเครื่องที่เรียกกันว่า พุทธพาณิชย์ ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของการสร้างพระเครื่องใน ยุคต่างๆ ตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน 2) ศึกษามูลเหตุแห่ง การนิยมพระเครื่องของคนไทย 3) ศึกษาผลกระทบของพระเครื่องที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของ คนไทยทั้งในด้านความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาและต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน 4) ศึกษา ค่านิยมของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระเครื่องในแง่ต่างๆ เช่น ในแง่พุทธศิลป์ พุทธคุณ และพุทธพาณิชย์ และ 5) ทารูปแบบหรือแนวทางทำความเข้าใจในเรื่องของการนิยมพระเครื่องที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ พระเครื่องเป็นสื่อทางพระพุทธศาสนาประกอบความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากกว่าเป็นวัตถุมงคลหรือ เครื่องรางของขลัง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

จากการศึกษาผู้ที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องทั้งในจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลา พบว่าส่วนใหญ่ นิยมสะสมพระเครื่อง โดยมีมูลเหตุสำคัญในการนิยมสะสมพระเครื่อง ได้แก่ เพื่อศึกษาในเชิงพุทธศิลป์หรือ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสืบต่อศาสนา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อเป็นเครื่อง ค้ำครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ฯลฯ โดยกลุ่มที่ไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตและกลุ่มที่มีปัญหาในการ ดำเนินชีวิตต่างเคยขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องไม่แตกต่างกัน ผู้ที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง จะมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องน้อยกว่าผู้ที่นิยมสะสมพระเครื่อง ผู้นิยมสะสมพระเครื่อง เห็นว่าการสะสมพระเครื่องไม่ขัดกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากกว่ากลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง เมื่อมีข่าวเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หรือภินิหารของพระเครื่องรุ่นใดรุ่นหนึ่งแล้ว กลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่อง จะคิดแสวงหาพระเครื่องมากกว่ากลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง แต่กลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่องและผู้มี รายได้ต่ำไม่เห็นด้วยกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องที่เรียกว่าพุทธพาณิชย์มากกว่ากลุ่มที่นิยมสะสม พระเครื่อง การมีศูนย์จำหน่าย ซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องจะมีผลต่อการส่งเสริมให้คนนิยมหรือเชื่อถือ ในความศักดิ์สิทธิ์ ปฏิหารีย์ของพระเครื่องมากกว่าการส่งเสริมกิจกรรมหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทาง ที่ควรจะเป็น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระเครื่อง ได้แก่ การสร้างพระเครื่องควรสร้างเท่าที่จำเป็นเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ในการสืบต่อศาสนา การโฆษณาที่กระตุ้นให้เกิดความต้องการพระเครื่องที่ไม่สอดคล้องกับคำสอนทาง พระพุทธศาสนาควรได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการศาสนา มหาเถรสมาคม ฯลฯ การให้ความรู้ทางพุทธศาสนาควบคู่ไปกับพิธีกรรมต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการ นิยมพระเครื่องที่ไม่ขัดหรือกระทบต่อคำสอนของพุทธศาสนา และรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธี ควบคุมการทำธุรกิจพระเครื่องให้อยู่ในขอบเขตที่ไม่ขัดต่อพระสัทธรรม

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยมีความนิยมสะสมพระเครื่อง กันมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ช่วงระยะเวลาไม่ถึง 10 ปีนี้ จากความนิยมดังกล่าวเป็นเหตุ ให้เกิดตลาดพระเครื่อง ตั้งแต่แผงพระหรือร้านค้าเล็กๆ ตามตรอกซอยไปสู่แผงหรือศูนย์พระเครื่องตามห้าง หรือ ศูนย์สรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครและหัวเมือง ใหญ่ๆ และเป็นเหตุให้เกิดธุรกิจพระเครื่องที่เรียกกันว่า พุทธพาณิชย์ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งที่เป็นการเข้า แลกเปลี่ยน (ซื้อขายพระเครื่อง) โดยตรง และธุรกิจการ โฆษณาแหล่งที่ผลิต (วัดและพระเกจิอาจารย์) พิธีกรรม (พุทธาภิเษก) การรับจองและสรรพคุณของพระเครื่องนั้นๆ ของสื่อมวลชน (พ. ความชนุน, 2537 : 18-20) ทั้งที่เป็น นิติสารพระเครื่องรายปักษ์หรือรายเดือน และหนังสือพิมพ์ รายวันหลายฉบับ

สาเหตุที่คนไทย (โดยเฉพาะชายไทยกว่า 80%) นิยม การสวมใส่หรือสะสมพระเครื่อง สามารถพิจารณาได้หลาย กรณีด้วยกันคือ

1. ความเป็นมาทางด้านประวัติและวิวัฒนาการ ของพระเครื่อง

ประวัติและวิวัฒนาการของพระเครื่องมีที่มาเพื่อ การศึกษาหลายทาง อาทิเช่น ทางตำนานและการค้นคว้า ของนักโบราณคดี ทางตำนานนั้นได้มีการกล่าวไว้ที่วัดราช- บุรณะ จังหวัดพิษณุโลกว่าในราวพุทธศตวรรษที่ 15 มี พระนางเบญจราชาเทวี อัครมเหสีของกษัตริย์องค์หนึ่งได้ ครองราชย์หลังจากพระสวามีได้สวรรคตไปแล้ว โดยได้ทำ การต่อสู้ป้องกันเมืองพิษณุโลกให้พ้นจากรามัญ ในขณะนั้น ได้มีดาบี่ปะขาวองค์หนึ่งรับอาสาสร้างพระพุทธปฏิมากรเล็ก ๆ แจกจ่ายแก่ทหารที่จะปราบข้าศึก เพื่อป้องกันสรรพอาวุธทุก

อย่างและเพื่อความเป็นสิริมงคล และเมื่อเสร็จศึกสงครามแล้ว จะต้องสร้างวัดขึ้นวัดหนึ่งชื่อว่า "วัดสมเด็จนางพระยา" เพื่อนำพระที่แจกจ่ายให้แก่เหล่าทหารมาบรรจุไว้ในพระสถูปที่สร้างขึ้น จากตำนานนี้ มีผู้วิเคราะห์ว่า วัดนางพญาน่าจะสร้างในสมัยที่พระมหากษัตริย์ราชธานีและพระวิสุทธิกษัตริย์ครองเมืองพิษณุโลก และพระนางพญาก็เข้าใจกันว่าสร้างในสมัยนี้ด้วยคือประมาณ พ.ศ.2106 (กรีช สงวนคม, ม.ป.ป. : 124-127, 752)

ส่วนทางด้านการศึกษาของนักโบราณคดีนั้น กล่าวกันว่า พระเครื่องมีที่มาจากพระพิมพ์ที่ได้มีผู้ทำขึ้นเพื่อเป็นการกุศลเพื่อหวังว่าผู้สร้างจะมีความรุ่งเรืองในชาติหน้า หรืออาจคิดได้ว่าจะเป็นเครื่องช่วยประกาศศาสนาให้แพร่หลายไปได้อีกหลายพันปี แม้ครบบอายุพระศาสนา 5,000 ปีไปแล้ว พระพิมพ์อาจจะบอกประวัติพระศาสนาพุทธไว้ให้นักโบราณคดีศึกษาได้ (หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, 2511 : 20-24) เมื่อพิจารณาในแง่แล้ว จะเห็นว่า พระพิมพ์ส่วนมากจะพิมพ์มาจากดินแล้วนำมาบรรจุกรุ (ใส่สถูปเจดีย์) ซึ่งกล่าวกันว่าได้มีการทำขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 15 และปรากฏเป็นหลักฐานเมื่อมีการเปิดกรุพระในเมืองต่างๆ เช่น เมืองอยุธยา เมืองพิษณุโลก เมืองกำแพงเพชร และเมืองลพบุรี เป็นต้น

นักโบราณคดียังเชื่ออีกว่า พระพิมพ์ที่สร้างบรรจุไว้ใต้พระเจดีย์นั้น มิใช่สร้างอย่างพระเครื่องในปัจจุบัน (ที่ออกจะไปทางเป็นเครื่องรางของขลัง) ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึกในสมัยอยุธยาว่า สร้างพระเท่าจำนวนวันเกิดแล้วฝังในพระเจดีย์เพื่อการต่ออายุของตัวเอง หรือไม่ก็เพื่อการต่ออายุของพระพุทธศาสนา แต่พระพิมพ์ก็ถูกกำหนดให้เป็นพระเครื่องด้วย เมื่อต่อมาได้มีการนำพระเครื่องเขมรเข้ามาสู่ประเทศไทย (ในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งเชื่อกันว่าพระเครื่องเขมรนั้นได้รับการบรรจุพุทธคุณและไสยศาสตร์ (ไสยขาว-ป้องกันสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายได้) ตามลัทธิตันตริกในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานโดยที่พระเครื่องนั้นเป็นรูปพระพุทธรูปหรือรูปเคารพในทางศาสนาที่คนนำเข้าบ้านได้ หรือนำติดตัวไปไหนมาไหนได้เช่นเดียวกับเครื่องรางของขลัง เช่น ประเจียด ตะกรุด ผ้ายันต์ ว่าน ฯลฯ ที่คนไทยนิยมอยู่แล้ว) คนไทยจึงได้นำ

พระพิมพ์ เช่น พระรอดและพระลำพูนที่พบในภาคเหนือ และพระพิมพ์สมัยลพบุรี เช่น พระอุทยานและพระนารายณ์ทรงปืนติดตัวไปไหนมาไหน อย่างเช่น พระกริ่ง ด้วยความนิยมในเรื่องพระพิมพ์ที่ผันแปรเป็นพระเครื่องนี้ได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วจากพระพิมพ์แบบลพบุรี ลงมาถึงพระพิมพ์แบบอื่นๆ ที่พบตามวัดโบราณในท้องถิ่นเกือบทั่วประเทศ และเมื่อพระเครื่องที่มาจากพระพิมพ์โบราณหายากขึ้น สิ่งที่เข้ามาแทนที่ก็คือ การเกิดมีพระเกจิอาจารย์ "หลวงพ่อ" ที่ประชาชนให้ความศรัทธาเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติ มาสร้างพระให้เป็นพระเครื่องวางในรูปจำลองของพระประธานสำคัญๆ หรือรูปของหลวงพ่อกันจนเต็มบ้านเต็มเมือง ทั้งที่เป็นพระเนื้อผงและโลหะชนิดต่างๆ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2539 : 19-20, 44-45)

2. ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์และอิทธิฤทธิ์ของพระเครื่อง

คนไทยนั้นก็เหมือนคนทั่วโลกที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการนับถือผีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณนิยม (Animism) และพัฒนามาเป็นศาสนาประเภทเทวนิยม (Theism) (ประชุม กาญจนวัฒน์, 2513 : 2) ที่สามารถให้คุณโทษต่อมนุษย์ได้ ในเมื่อมนุษย์กลัวว่าจะพบกับภัยพิบัติต่างๆ หรืออาจจะไม่มีความสุข (โลภียสุข) อันเนื่องมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของตน จึงต้องทำพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ที่เป็นอาคมต่างๆ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองหรืออำนวยพรให้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2539 : 19) การประจุกาอาคมโดยวิธีการทางไสยศาสตร์แรกเริ่มใช้กับวัตถุเคารพ เช่น ผ้ายันต์ ผ้าประเจียด แทวนลงอาคม มัดคุณพระ ตะกรุด ปลัดขิก ลูกประคำ ฯลฯ แต่เนื่องจากวัตถุเคารพเหล่านั้นจำเป็นต้องเรียนรู้และระมัดระวังในเรื่องกฎเกณฑ์การใช้ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ต่อมาเมื่อมีพระเครื่องได้มีการประจุกาคมเข้ามาเป็นแบบอย่าง วัตถุเคารพก็เลยเปลี่ยนมาเป็นพระพุทธรูปมากกว่าองค์เล็กๆ และเหรียญคุณาจารย์ต่างๆ ซึ่งเหมาะกับการนำติดตัวไปในที่ต่างๆ ได้ง่าย เพราะเพียงแต่ตั้งอธิษฐานจิตหรือบริกรรมและสวดอ้อนวอนขอความคุ้มครองก็เพียงพอ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2539 : 20)

ลำพังสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพียงอย่างเดียว คนทั่วไปอาจจะไม่เชื่อถือโดยสนิทใจนัก เว้นแต่ว่าวัตถุศักดิ์สิทธิ์นั้นๆ จะแสดงปาฏิหาริย์หรืออิทธิฤทธิ์ปรากฏให้เห็นตามความเชื่อที่ได้เคยมีจารึกในพุทธประวัติเรื่องพุทธมหาปาฏิหาริย์ที่เมืองสาวัตถีหรืออิทธิปาฏิหาริย์ของบรรดาพระอริยสาวกในรูปแบบต่างๆ เช่น ในขณะที่กระทำพิธีกรรมปลุกเสกพระเครื่องจะต้องมีปรากฏการณ์ประหลาดๆ มหัศจรรย์เกิดขึ้น เป็นต้นว่าขณะประพรมน้ำมันต์จะมีแสงจ้าเป็นทางสีขาวออกมาจากไม้ประพรมน้ำมันต์ (โดยสังเกตจากภาพถ่าย) หรือแสงเทียนทุกเล่มที่จุดอยู่ที่พระประธานแลดูเป็นแถวยาวสั้นพล้วเหมือนถูกลมพัดกระโชกอย่างแรง เปลวไฟลุไปในทิศทางเดียวกันแต่ไฟไม่ดับ ทั้งๆ ที่ภายในโบสถ์ไม่มีลมพัด เพราะประตูหน้าต่างปิดหมดทุกบาน (ศุภชัย ศรีแพทย์, ม.ป.ป. : 39) หรือขณะประกอบพิธีทูลมนต์เพื่อสร้างพระเครื่องก็ปรากฏฝนตกปรอยๆ ทั้งๆ ที่เป็นช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นฤดูหนาว หรือมีเหตุการณ์พระอาทิตย์ ทรงกลดในขณะที่ประกอบพิธีกรรม และเมื่อปลุกเสกเป็นที่เรียบร้อยแล้วหากว่าพระเครื่องสามารถแสดงปาฏิหาริย์คุ้มครองป้องกันภัยให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ เช่น จากอุบัติเหตุรถยนต์หรือให้โชคกลาง ท่ามาค้าขายคล่อง ก็จะเป็นเหตุให้ศรัทธาเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และมีราคาแพงในตลาดในการเช่าหาทันที (จักรกฤษ คลังสตรา, ม.ป.ป. : 77-82)

สำหรับเหตุผลในการมีพระเครื่องหรือสะสมพระเครื่องในกรณีอื่นๆ อาจมีได้มากมาย เช่น ความชอบในพุทธศิลป์รูปแบบต่างๆ การบริจาคทำบุญเพื่อถวายเป็นกุศลตามเจตนารมณ์ของผู้สร้าง อาทิ การสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ฯลฯ ซึ่งมีอยู่มากมาย และที่เป็นปัญหาสำคัญในขณะนี้ก็คือเพื่อการเก็งกำไรในวันข้างหน้าเมื่อพระเครื่องนั้นๆ หายากขึ้น หรือมีอิทธิฤทธิ์เกิดขึ้น

จากความสำเร็จและที่มาของพระเครื่องตามที่ได้กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันสังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับพระเครื่องด้วยเหตุผลและความเชื่อที่แตกต่างกันไป อันเป็นเหตุให้เกิดความสนใจว่า ทำไมคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นยุคแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงใช้ความเชื่อมากกว่าความคิดเกี่ยวกับพระเครื่องในแง่ของไสยศาสตร์มากกว่าในทางที่เป็นตัวแทน

ศาสนา และความเชื่อดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของการสร้างพระเครื่องในยุคต่างๆ ตั้งแต่ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงยุคปัจจุบัน
2. ศึกษามูลเหตุแห่งการนิยมพระเครื่องของคนไทย
3. ศึกษาผลกระทบของพระเครื่องที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย ทั้งในด้านความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาและต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน
4. ศึกษาค่านิยมของพุทธศาสนิกชนที่มีพระเครื่องในแง่ต่างๆ เช่น ในแง่พุทธศิลป์ พุทธคุณ และพุทธพาณิชย์
5. นำผลการศึกษาตามข้อ 1-2 มาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบหรือแนวทางทำความเข้าใจในเรื่องของการนิยมพระเครื่องที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้พระเครื่องเป็นสื่อพระพุทธศาสนาประกอบความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ยิ่งกว่าสิ่งที่เป็นวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพระเครื่องกับสังคมไทยฯ จำกัดขอบเขตเฉพาะประชาชนที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องในจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลา ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. การนิยมสะสมพระเครื่องขึ้นอยู่กับความแตกต่างในด้านเพศ อาชีพ และรายได้
2. กลุ่มประชากรที่ไม่นิยมสะสม และที่นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องแตกต่างกัน
3. พระเครื่องมีผลต่อจิตใจในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชากรศึกษาในด้านสังคม
4. การสร้างและการจำหน่ายแลกเปลี่ยนพระเครื่องเป็นจำนวนมากในขณะนี้ เป็นผลดีมากกว่าผลเสีย (ผลดี ได้แก่

การช่วยเผยแพร่พระศาสนา การส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่ง ศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ของเก่า ผลเสีย ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดพุทธพาณิชย์ การส่งเสริมให้คนนิยม พระเครื่องมากขึ้น และการช่วยส่งเสริมให้คนเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ในพระเครื่อง)

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของพระเครื่อง

คำว่า "พระเครื่อง" เป็นคำที่มาจากคำว่า "พระเครื่องราง" (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2508 : 7) หรือมาจากคำว่า "เครื่องรางของขลัง" (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2539 : 14) และได้มีท่านผู้รู้ให้ความหมายเครื่องรางว่าเป็นคำที่มาจาก "เครื่องราง" อันหมายถึง เครื่องที่ใช้เกี่ยวกับไสยกลาง เนื่องจากเครื่องรางเป็นสิ่งที่ทำมาจากวัตถุต่าง ๆ และมีอานุภาพ จึงเรียกรวม ๆ กันว่า "เครื่องรางของขลัง" จากเครื่องรางของขลังมาเป็นพระเครื่องรางก็เพราะมนุษย์ต้องการเครื่องป้องกันภัยอันเกิดจากการกระทำของสิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น การศึกษาการสร้างพระเครื่องรางของขลังได้จากค่านิยมของหลวงปู่เต๋ คงทอง แห่งวัดสามง่าม จังหวัดนครปฐม มีใจความว่า อาตมาภาพย่อมทราบดีแล้วว่า.....

"พระเครื่องรางของขลังนั้น มีประจักษ์อิทธิภาพแห่งความศักดิ์สิทธิ์ นั่นก็คือ พลังกระแสนจิตที่ได้ถูกประจุไว้ในองค์พระเครื่อง ย่อมที่จะก่อให้เกิดอิทธิฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง" (ปฏิมากรรมพระเครื่องฯ แห่งประเทศไทย, 2515)

และค่านิยมของพระมงคลทิพย์มณี แห่งวัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร มีใจความว่า

"ความลึกลับมหัศจรรย์อิทธิฤทธิ์ในพระเครื่องรางของขลังเป็นของที่มีจริงและเหนือกว่าสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น นั่นก็คือพลังจิตนั่นเอง" (ปฏิมากรรมพระเครื่องฯ แห่งประเทศไทย, 2515)

2. กำเนิดของพระเครื่อง

เป็นที่ถกเถียงกันว่าพระเครื่องมีกำเนิดมาตั้งแต่เมื่อใดและอย่างไร ในเรื่องนี้ ตรียมปวาย (2511 : 18-19) เห็นว่า พระเครื่องหรือพระพิมพ์น่าจะก่อกำเนิดขึ้นในราว

พุทธศตวรรษที่ 15 ยกเว้นพระพิมพ์ยุคทวาราวดีที่มีอายุการสร้างก่อนหน้านั้น อาจไม่นับว่าเป็นพระเครื่องเพราะว่าไม่ได้รับการบรรจุกฤตยาคมในลักษณะที่เป็นเครื่องรางของขลัง แต่สำหรับศรีศักร วัลลิโภดม (2539 : 13) ให้ความเห็นแตกต่างกันว่า พระเครื่องกับพระพิมพ์ก็คือสิ่งเดียวกัน แต่พระเครื่องเป็นของเกิดใหม่ที่มีอายุเก่าแก่มากเกินสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในขณะที่พระพิมพ์คือของชานานแท้ดั้งเดิมที่อาจย้อนหลังขึ้นไปถึงพุทธศตวรรษที่ 10 หรือ 11 ก็ได้

จากความเห็นของตรียมปวาย และศรีศักร วัลลิโภดม ที่มีต่อกำเนิดของพระเครื่อง สรุปได้ว่าพระเครื่องมีกำเนิดมาจากพระพิมพ์ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 เพียงแต่ตรียมปวายเห็นว่าพระพิมพ์นั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นพระพิมพ์เครื่องราง ตั้งแต่เริ่มสร้างเลยทีเดียว ส่วนศรีศักร วัลลิโภดมเห็นว่าพระพิมพ์กลายเป็นพระเครื่องในสมัยรัชกาลที่ 4 อันเนื่องมาจากพระกริ่งเขมรได้ถูกนำเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยในขณะนั้น

3. การสร้างพระเครื่องในยุคต่างๆ

กล่าวกันว่า การสร้างพระพิมพ์และพระเครื่องมีความเกี่ยวข้องกันพุทธศาสนาในยุคต่างๆ เป็นอย่างมาก

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 3-11 พุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแพร่ในดินแดนแหลมทองเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณ พ.ศ.234 โดยได้เข้ามาทางตอนใต้ของไทยแถบเมืองตะกั่วป่า เมืองไชยา และเมืองนครศรีธรรมราช การสร้างพระพิมพ์ในยุคนี้ก็เพื่อให้ผู้ที่นับถือพุทธศาสนามีรูปเคารพที่เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น (สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2513 : 44-54)

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 12-14 ซึ่งเป็นยุคอาณาจักรศรีวิชัยและอาณาจักรทวาราวดี พระพุทธศาสนาในดินแดนตอนใต้ของไทยตั้งแต่จังหวัดสุราษฎร์ธานีไปจนถึงจังหวัดปัตตานี ได้มีการเปลี่ยนแปลงการถือคำสอนตามแนวพุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นพุทธศาสนาเถรวาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในยุคอาณาจักรศรีวิชัยจึงได้มีการสร้างพระพิมพ์กันก็เพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาเหมือนกับยุคแรก ส่วนอาณาจักรทวาราวดีอันได้แก่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แถบเมืองนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี พระนครศรีอยุธยา

สุพรรณบุรี ลพบุรี ฯลฯ ซึ่งเคยได้รับพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ในราวพ.ศ.500 ก็ยังคงสภาวะธรรมในรูปแบบเดิมไม่ได้รับลัทธิมหายานเหมือนกับดินแดนตอนใต้ที่ได้กล่าวมา ในสมัยทวารวดีมีการสร้างพระพิมพ์ก็เพื่อการสืบทอดพระศาสนามากกว่าเหตุผลอื่นใด (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 19-20)

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 15-18 พุทธศาสนามหายานและศาสนาพราหมณ์ตามแบบที่ขอมนับถืออยู่ได้เข้ามาปะปนกับพุทธศาสนาเถรวาทที่นับถือกันอยู่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองลพบุรีซึ่งเป็นเมืองอยู่ใกล้กับอาณาจักรขอมมากที่สุดย่อมได้รับอิทธิพลทางพิธีกรรมรวมถึงลัทธิมหายาน นิกายมนตรยาน และลัทธิพราหมณ์ควบคู่กันไป ตลอดจนพิธีกรรมการสร้างพระเครื่องรางตามแบบพิธีกรรมพระกริ่ง-เขมรไปด้วย จากจุดเริ่มต้นนี้เองน่าจะถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการสร้างพระเครื่องที่ได้รับการยอมรับเป็นครั้งแรกในบรรดาพระเครื่องของไทย (ประชุม กาญจนวัฒน์, 2521 : 308-309)

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 19 - สมัยสุโขทัย ในยุคสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท พบว่า คติความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์ คติโพธิสัตว์ คติพระศรีอารยเมตไตรย คติการนับถือผีหรือเทพยคา และคติอื่นๆ ที่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธศาสนามหายานได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรขอม ได้รับการฟื้นฟูและขยายเป็นความเชื่อเชิงอิทธิปาฏิหาริย์อยู่ในขณะนั้น (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 46-47)

ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 19 - สมัยอยุธยา เนื่องจากในสมัยกรุงศรีอยุธยามีการทำศึกสงครามกันมาก ทั้งนี้ก็เพื่อการขยายอาณาเขตและป้องกันศัตรูจากพม่า การสร้างพระเครื่องจึงเน้นหนักไปทางด้านคงกระพันชาตรีเป็นส่วนมาก เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ทหารที่เข้าสู่สมรภูมิ ส่วนพระเครื่องที่เหลือจากการแจกจ่ายแก่ทหารคงลงกรไว้เพื่อสืบทอดสำหรับกาลข้างหน้า (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 65)

ในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ.2310-2325) พุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ทั้งทางด้านการศึกษา

พระปริยัติธรรมและการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี ประชาชนในสมัยนี้จึงให้ความสนใจและเชื่อถือในลัทธิผีสาขาทเวคาไสยศาสตร์ และบุญฤทธิวิทยากรรมมากยิ่งขึ้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าพระมหากษัตริย์ทรงสร้างพระเครื่องรางแต่อย่างใด (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 72-76)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2325 - รัชกาลที่ 4) ประชาชนยังคงถือคติพระโพธิสัตว์ คติบารมี คติพระศรีอารยเมตไตรย และคติผีสาขาทเวคา จนเป็นเหตุให้พุทธศาสนาในยุคดังกล่าวเจือปนไปด้วยเรื่องปาฏิหาริย์ (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 84-85, 92-93) พระเครื่องที่เป็นที่รู้จักและนิยมกันอย่างแพร่หลายในยุคนั้น ได้แก่ พระสมเด็จพระพุฒาจารย์โต พรหมรังสี พระสมเด็จเจ้าบางขุนพรหม พระสมเด็จจอร์ทัง พระวัดพลับ เป็นต้น (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2535 : 92-134)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง - ปัจจุบัน (รัชกาลที่ 5-9) แม้ว่าพระมหากษัตริย์ในยุครัตนโกสินทร์ตอนกลางจะได้สร้างพระพุทธรูปดังเช่นบุพพชัตริย์ แต่ในยุคนี้อีกกลับปรากฏว่าได้มีพระเกจิอาจารย์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และมีความสามารถในด้านวิเศษนากรรมฐานจำนวนมาก ได้สร้างพระเครื่องแจกจ่ายให้แก่พุทธศาสนิกชนเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และคุ้มครองป้องกันภัยดังเช่นการสร้างพระเครื่องในยุคก่อน พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงปรากฏจนทุกวันนี้ ได้แก่ หลวงปู่เอี่ยม หลวงพ่อเงิน หลวงปู่บุญ หลวงพ่อเดิม หลวงพ่อสด หลวงพ่อสี เป็นต้น (ประชุม กาญจนวัฒน์, 2528)

4. พุทธคุณของพระเครื่อง

ที่มาของพุทธคุณของพระเครื่องน่าจะมาจากตำนานการสร้างพระกริ่ง พระโขนงพระพุทธรูปเจ้าของลัทธิมหายาน (เตรียมปวย, ม.ป.ป. : 43) ดังนั้นการสร้างพระเครื่องในประเทศไทยก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการสร้างพระเครื่องตามแบบฉบับของลัทธิมหายาน และเน้นพุทธคุณแบบเดียวกันกับพุทธคุณในพระกริ่งโขนงเพียงแต่ในระยะหลังได้มีการแยกย่อยพุทธคุณออกเป็นด้านโน้ลลาค แคล้วคลาดอันตรายต่างๆ เมตตามหานิยม และอยู่ยงคงกระพันชาตรี พุทธคุณของพระเครื่องในระยะ

เวลาต่อมา เมื่อทำเป็นเหรียญพระศกษาจารย์แล้ว ยังคงใช้ในความหมายเดียวกันเหมือนกับการสร้างพระเครื่องในยุคก่อนๆ¹

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นหัวข้อวิจัยใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ดังนั้นผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

หนังสือพิมพ์คู่แข่ง ฉบับวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2536 ได้สำรวจพระเครื่องยอดนิยมจากเพศชาย 100 คน และเพศหญิง 100 คน พบว่า พระเครื่องยอดนิยม ได้แก่ หลวงพ่อวัดปากน้ำ (38.5%) หลวงปู่แหวน (18.5%) สมเด็จวัดระฆัง (16.0%) หลวงพ่อโสธร (12.5%) สมเด็จจา โด (11.5%) หลวงปู่ทวด (7.5%) เป็นต้น (คู่แข่ง, 2536)

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2536 ได้สำรวจความคิดเห็นของชาวกรุงเทพมหานครจำนวน 350 คนที่มีต่อความเชื่อในพุทธคุณหรือปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง พบว่า 39% ของประชากรเชื่อว่า จะช่วยให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่างๆ ทั้งปวง 36% ของประชากรเชื่อว่า พระเครื่องทำให้เกิดเมตตามหานิยม 11% ของประชากรเชื่อว่า ชาวพุทธควรจะศรัทธาและให้ความเคารพนับถือพระ 11% ของประชากรเชื่อว่าพระเครื่อง จะช่วยให้เกิดโชคลาภเงินทองมากกว่าเดิม เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2536)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้คือ ประชาชนที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องในจังหวัดยะลา และจังหวัดสงขลา เช่น ผู้ที่จำหน่ายพระเครื่อง ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป เป็นต้น ส่วนการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

(Accidental Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชาชนที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องในจังหวัดยะลา และจังหวัดสงขลาอย่างแน่นอน ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ไม่ทราบจำนวนแน่นอน จะใช้สูตรดังนี้

$$S = \frac{(PQ) Z^2}{e^2}$$

- S = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา
PQ = สัดส่วนของความสำเร็จและความล้มเหลวในการสุ่มตัวอย่าง ในที่นี้ผู้วิจัยจะให้มีความสูงที่สุดเท่ากับ (0.5) (0.5)
Z = ค่าวิกฤตที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่าเท่ากับ 1.96
e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะให้มีได้เท่ากับ 5%

จากสูตรข้างต้นจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะมีทั้งหมด 384 ตัวอย่าง โดยจะเลือกตัวอย่างจากประชาชนที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องในจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลาเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เอกสาร ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการนิยมพระเครื่อง ผลกระทบของพระเครื่องที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือบทความ นิตยสารพระเครื่อง หนังสือพิมพ์ และรายงานการวิจัยทางด้านศาสนาที่เกี่ยวข้อง

2.2 แบบสอบถาม ข้อมูลต่างๆ ที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์สมมติฐานในการวิจัยนั้นได้มาจากการสอบถามประชาชนที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องใน

¹ดังที่ ศรีสัตต วัลลิโกดม (2539 : 44-45) กล่าวไว้ว่า "บรรดาพระที่สร้างเหล่านี้ ในชั้นแรกมักเป็นพวกเหรียญโลหะ มักทำเป็นรูปพระพุทธรูปจำลองของพระประธานวัดสำคัญๆ หรือไม่ก็รูปของหลวงพ่อกที่เป็นพระเกจิอาจารย์ที่คนเคารพนับถือมันเอง นับเป็นของที่เข้ามาแทนที่พระพิมพ์แบบเดิมอย่างรวดเร็ว แถมบางพวกยังให้ความศรัทธามากกว่าพระพิมพ์แต่เดิมด้วย เพราะเชื่อในอานุภาพของความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีปลุกเสกของบรรดาพระเกจิอาจารย์รุ่นใหม่นั้น

จังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลาตามแบบสอบถามที่ได้จัดทำไว้ แบบสอบถามนี้มีเนื้อหาสาระตามแนววัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย สถานภาพการสมรสและรายได้

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับมูลเหตุแห่งการนิยมพระเครื่อง

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของพระเครื่องที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย

3. การทดสอบเครื่องมือ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปให้พระภิกษุ ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้ทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) กับประชาชนในอำเภอสุโงป่าตี จังหวัดนราธิวาสที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษารวม 20 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากแบบสอบถามด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Coefficient Alpha) มีค่าเท่ากับ .7257

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนที่จะดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจริงต่อไป

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองตามหอสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ใช้พนักงานเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มาเที่ยวงานประกวดพระเครื่องในจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลา จำนวน 384 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น

จังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลาเป็นจำนวน 313 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.51

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากพนักงานได้เก็บข้อมูลในแต่ละวัน และได้สิ้นสุดขั้นตอนการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 313 ชุด ต่อจากนั้นจึงได้ลงรหัสแบบสอบถามตามคู่มือลงรหัส เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อการลงรหัสแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงให้พนักงานคอมพิวเตอร์ของศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เขียนคำสั่งโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อวิเคราะห์ออกมาเป็นค่าสถิติต่างๆ เช่น ร้อยละ (Percentage) ไค-สแควร์ (Chi-square) เครเมอร์วี (Cramer's V) เป็นต้น

ผลของการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ผลของการวิจัยดังนี้ (ตารางที่ 1-6)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการนิยมสะสมพระเครื่อง

เพศ	การนิยมสะสมพระเครื่อง		รวม
	ไม่นิยมสะสม	นิยมสะสม	
ชาย	41 (19.2)	172 (80.8)	213 (100.0)
หญิง	45 (45.0)	55 (55.0)	100 (100.0)
รวม	86 (27.5)	227 (72.5)	313 (100.0)

$$\chi^2 = 22.646 \quad \text{Sig.} = .000 \quad \text{Cramer's V} = .268$$

จากตารางที่ 1 พบว่า เพศชายนิยมสะสมพระเครื่องมากกว่าเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 80.8 และ 55.0 ตามลำดับ ดังนั้น เพศมีความสัมพันธ์กับการนิยมสะสมพระเครื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการนิยมสะสมพระเครื่อง

รายได้	การนิยมสะสมพระเครื่อง		รวม
	ไม่นิยมสะสม	นิยมสะสม	
ต่ำกว่า 120,000 บาท	53 (33.3)	106 (66.7)	159 (100.0)
120,001-240,000 บาท	19 (20.7)	73 (79.3)	92 (100.0)
240,001 บาทขึ้นไป	8 (15.4)	44 (84.6)	52 (100.0)
รวม	80 (26.4)	223 (73.6)	303 (100.0)

$\chi^2 = 8.744$ Sig. = .012 Cramer's V = .169

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ที่มีรายได้ 120,001-240,000 บาทต่อปี และ 240,001 บาทขึ้นไปต่อปี เป็นผู้นิยมสะสมพระเครื่องมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 79.3, 84.6 และ 66.7 ตามลำดับ ดังนั้นรายได้มีความสัมพันธ์กับการนิยมสะสมพระเครื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอยู่ในระดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป

ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	91	29.1
การทำมาหากินฝืดเคือง	102	32.6
ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	46	14.7
ปัญหาความไม่ลงรอยกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้มีธุรกิจเกี่ยวข้อง	17	5.4
ปัญหาครอบครัว	12	3.8
มีหนี้สินมาก	6	1.9
อื่นๆ	39	12.5
รวม	313	100.0

ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.7 ในขณะที่กลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42.7 ดังนั้นกลุ่มที่ไม่นิยมสะสมและกลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่องมีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป ได้แก่ การทำมาหากินฝืดเคือง คิด

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่ไม่นิยมสะสมและกลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่องกับระดับความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่อง

กลุ่ม	ระดับความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่อง					รวม
	ไม่เชื่อเลย	เชื่อน้อย	เชื่อปานกลาง	เชื่อมาก	เชื่อมากที่สุด	
ไม่นิยมสะสมพระเครื่อง	8 (9.3)	8 (9.3)	41 (47.7)	21 (24.4)	8 (9.3)	86 (100.0)
นิยมสะสมพระเครื่อง	2 (0.9)	7 (3.1)	79 (34.8)	97 (42.7)	42 (18.5)	227 (100.0)
รวม	10 (3.2)	15 (4.8)	120 (38.3)	118 (37.7)	50 (16.0)	313 (100.0)

$\chi^2 = 30.426$ Sig. = .000 Cramer's V = .312

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่ไม่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันและกลุ่มที่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันกับการอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่อง

กลุ่ม	การอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่อง		รวม
	ไม่เคย	เคย	
ไม่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวัน	20 (22.0)	71 (78.0)	91 (100.0)
มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวัน	33 (14.9)	189 (85.1)	222 (100.0)
รวม	53 (16.9)	260 (83.1)	313 (100.0)

$$\chi^2 = 2.321 \quad \text{Sig.} = .127 \quad \text{Cramer's V} = .086$$

เป็นร้อยละ 32.6 ไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 29.1 ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คิดเป็นร้อยละ 14.7 อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ปัญหาความไม่ลงรอยกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้มีธุรกิจเกี่ยวข้องคิดเป็นร้อยละ 5.4 ปัญหาครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 3.8 และมีหนี้สินมากคิดเป็นร้อยละ 1.9 ตามลำดับ

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มที่ไม่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันและกลุ่มที่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันต่างเคยอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องไม่แตกต่างกัน ดังนั้นกลุ่มที่ไม่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันและกลุ่มที่มีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันไม่มีความสัมพันธ์กับการอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลดีของการมีกิจกรรมพุทธพาณิชย์ ได้แก่ เป็นการอนุรักษ์ของเก่าคิดเป็นร้อยละ 81.8 เป็นการส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 73.5 และเป็นการช่วยเหลือเผยแพร่ศาสนาคิดเป็นร้อยละ 65.2 ส่วนผลเสียของการมีกิจกรรมพุทธพาณิชย์ ได้แก่ เป็นการส่งเสริมให้คนนิยมสะสมพระเครื่องมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 87.9 เป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างพระเครื่องมากขึ้น

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผลดีและผลเสียของการมีกิจกรรมพุทธพาณิชย์ (การสร้างและการจำหน่ายแลกเปลี่ยนพระเครื่อง)

กิจกรรมพุทธพาณิชย์ (การสร้างและจำหน่ายแลกเปลี่ยนพระเครื่อง)	จำนวน	ร้อยละ
ผลดี		
1. เป็นการช่วยเหลือเผยแพร่ศาสนา	204	65.2
2. เป็นการส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม	230	73.5
3. เป็นการอนุรักษ์ของเก่า	256	81.8
ผลเสีย		
1. เป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างพระเครื่องมากขึ้น	274	87.5
2. เป็นการส่งเสริมให้คนนิยมพระเครื่องมากขึ้น	275	87.9
3. เป็นการช่วยให้ผู้จัดสร้างจำหน่ายได้ดี	273	87.2
4. เป็นการค้าขายสินค้าต่างๆ ไป	228	72.8
5. เป็นการส่งเสริมให้คนเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่อง	253	80.8

คิดเป็นร้อยละ 87.5 เป็นการช่วยให้ผู้จัดสร้างจำหน่ายได้ดี คิดเป็นร้อยละ 87.2 เป็นการส่งเสริมให้คนเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องคิดเป็นร้อยละ 80.8 และเป็นการค้าขายสินค้าต่างๆ ไป คิดเป็นร้อยละ 72.8 ตามลำดับ

สรุป

1. ข้อมูลทั่วไปของประชากร

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30-40 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพค้าขายทั่วไป เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมือง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสแล้ว และเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาท และ 120,000 บาทขึ้นไปต่อไป

2. มุมเหตุแห่งการนิยมพระเครื่องของคนไทย

พบว่า ส่วนใหญ่นิยมสะสมพระเครื่อง โดยเฉพาะ

เพศชายนิยมสะสมพระเครื่องมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 120,001-240,000 บาท และ 240,001 บาทขึ้นไปคือนิยมสะสมพระเครื่องมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปี สำหรับมูลเหตุสำคัญในการนิยมสะสมพระเครื่องพบว่าเพื่อศึกษาในเชิงพุทธศิลป์หรือศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสืบต่อศาสนา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ฯลฯ

นอกจากนั้นเพศชายนิยมส่งพระเครื่องเข้าร่วมประกวดในงานประกวดพระเครื่องมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้ 120,001-240,000 บาท และ 240,001 บาทขึ้นไปต่อปี เคยส่งพระเครื่องเข้าประกวดมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปี สำหรับมูลเหตุจูงใจในการสะสมพระเครื่องเพื่อการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนโดยมีผลกำไรนั้นพบว่ากว่าร้อยละ 50 ของผู้ที่เคยจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนพระเครื่องจะได้ผลตอบแทนมากกว่า 20% ขึ้นไป และหากพิจารณาเหตุผลของการมีพระเครื่องไว้ในครอบครองพบว่าคนไทยนิยมมีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ เป็นสำคัญ

3. ผลกระทบของพระเครื่องที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย

3.1 พระเครื่องกับการแก้ไขปัญหาทางสังคมพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไปคือ ปัญหาการทำมาหากิน ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนปัญหาทางสังคม ได้แก่ ปัญหาความไม่ลงรอยกับเพื่อนร่วมงานหรือผู้มีธุรกิจเกี่ยวข้อง ปัญหาครอบครัว สำหรับปัญหาสองข้อแรก ผู้ตอบเคยอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องให้คุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายและให้โชคลาภมากที่สุด ส่วนปัญหาทางสังคมนั้นผู้ตอบขอให้ได้รับความสุขความเจริญและความเมตตาตามทานิยม การขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องดังกล่าว เพศชายและเพศหญิงทั้งที่อยู่ในเขตเมืองและนอกเมืองต่างเคยอธิษฐานขอไม่แตกต่างกัน เว้นแต่ผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองและนอกเมืองจะมีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันแตกต่างกันกล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองจะมีปัญหาทางด้านการทำมาหากินผิดเคียงและความ

ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากกว่าผู้ที่อยู่นอกเขตเมือง ในขณะที่ผู้ที่อยู่นอกเขตเมืองมีแนวโน้มที่มีปัญหาความไม่ลงรอยกับเพื่อนร่วมงาน หนี้สินและปัญหาครอบครัวมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเมือง เมื่อพิจารณากลุ่มที่ไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตและกลุ่มที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตต่อการพิจารณาอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มผู้นิยมสะสมพระเครื่องเคยอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องมากกว่ากลุ่มผู้นิยมสะสม

3.2 พระเครื่องกับผลกระทบต่อคำสอนของพระพุทธศาสนา พบว่า คนไทยเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องมากน้อยลดหลั่นกันไป โดยผู้ที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอยู่ในระดับมาก และในจำนวนที่เชื่อถือดังกล่าวได้เคยพบกับความศักดิ์สิทธิ์หรือปาฏิหาริย์จากพระเครื่องมาแล้ว โดยเฉพาะในด้านแคล้วคลาดปลอดภัยและด้านโชคลาภจึงทำให้วัดหรือองค์การสาธารณะและเอกชนกลุ่มต่าง ๆ จัดสร้างและจำหน่ายพระเครื่องเป็นจำนวนมาก ซึ่งความเชื่อถือดังกล่าวกลุ่มผู้นิยมสะสมพระเครื่องเห็นว่าไม่ขัดกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากกว่ากลุ่มผู้นิยมสะสมพระเครื่อง ดังนั้นพระเครื่องมีผลกระทบต่อคำสอนของทางศาสนาพุทธได้เช่นกัน

3.3 พระเครื่องกับความศรัทธาในลักษณะมงคลตื่นข่าวพบว่า เมื่อมีข่าวเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์หรือภินิหารของพระเครื่องรุ่นใดรุ่นหนึ่งแล้วกลุ่มผู้นิยมสะสมพระเครื่องเคยคิดแสวงหามากกว่ากลุ่มผู้นิยมสะสมพระเครื่องเพศชายเคยคิดแสวงหาพระเครื่องรุ่นปาฏิหาริย์มากกว่าเพศหญิง ชาวโฆษณาถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องมีผลต่อการเข้าพระเครื่องของเพศชายระดับมากที่สุดมากกว่าเพศหญิง รวมทั้งมีผลมากสำหรับผู้ที่มีรายได้ 120,001 บาทขึ้นไปต่อปี ดังนั้นการโฆษณาถึงความศักดิ์สิทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่องรุ่นใดรุ่นหนึ่งจะมีผลต่อการแสวงหาให้ได้มาไว้ในครอบครองต่อไป

3.4 พระเครื่องกับผลกระทบเชิงพุทธพาณิชย์ พบว่า กลุ่มผู้ที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่องไม่เห็นด้วยกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องมากกว่ากลุ่มที่นิยมสะสมพระเครื่อง และกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปีไม่เห็นด้วยมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า ดังนั้นพุทธพาณิชย์หรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องจะมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ไม่นิยมสะสมและผู้ที่มีรายได้ต่ำ

3.5 พระเครื่องกับผลกระทบต่อความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์หรือปาฏิหาริย์ พบว่า การมีศูนย์จำหน่ายซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องมีผลต่อการส่งเสริมให้คนนิยมหรือเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่องมากยิ่งขึ้น แม้ว่ากิจกรรมพุทธพาณิชย์ดังกล่าวจะมีผลดีในด้านการช่วยเผยแผ่ศาสนา การส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ของเก่าอยู่ด้วย

3.6 ผลดีและผลเสียของการมีกิจกรรมพุทธพาณิชย์ พบว่า ผลดี ได้แก่ เป็นการช่วยเผยแผ่ศาสนา เป็นการส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม และเป็น การอนุรักษ์ของเก่า ผลเสีย ได้แก่ เป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างพระเครื่องกันมากขึ้น เป็นการส่งเสริมให้คนนิยมพระเครื่องมากขึ้น เป็นการช่วยให้ผู้จัดสร้างจำหน่ายได้ดี เป็นการค้าขายสินค้าทั่วไป และเป็นการส่งเสริมให้คนเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่อง ซึ่งกิจกรรมพุทธพาณิชย์โดยมีศูนย์จำหน่ายแลกเปลี่ยนพระเครื่องในรูปแบบต่าง ๆ น่าจะให้ผลเสียมากกว่าผลดี

วิจารณ์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องพระเครื่องกับสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีผลกระทบที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทย ผู้วิจัยขอวิจารณ์ตามสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. การนิยมสะสมพระเครื่องขึ้นอยู่กับความแตกต่างในด้านเพศ อาชีพ และรายได้

การที่เพศชายนิยมสะสมพระเครื่องมากกว่าเพศหญิง เหตุผลอาจจะเป็นเพราะเพศชายมีการเรียนรู้หรือคลุกคลีอยู่กับวัดหรือพระภิกษุอาจารย์ทั้งหลายได้สะดวกกว่าเนื่องจากเป็นเพศเดียวกัน ดังนั้นจึงมีการรับรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ของ

พระเครื่อง อันนำไปสู่การนิยมสะสมพระเครื่องเป็นเบื้องต้น และเป็นเหตุให้เกิดการแลกเปลี่ยนพระเครื่องไปในวงกว้างขึ้น ส่วนผู้ที่มีรายได้ 120,001-240,000 บาทต่อปี และ 240,001 บาทขึ้นไปต่อปี นิยมสะสมพระเครื่องมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปีนั้น ทั้งนี้ก็เพราะการสร้างพระเครื่องในปัจจุบัน ผู้สร้างมักจะกำหนดราคาการแลกเปลี่ยนพระเครื่องไว้ค่อนข้างสูงตามประเภทของวัสดุหรือโลหะที่ใช้ในการทำพระเครื่อง ได้แก่ เงิน ทอง ทองแดง และนวโลหะ ดังนั้นผู้ที่นิยมสะสมพระเครื่องใหม่ๆ จึงต้องมีฐานะการเงินดีพอ และหากเป็นผู้นิยมสะสมพระเครื่องรุ่นเก่าด้วยแล้ว ก็ยังจะต้องมีรายได้สูงมากขึ้นไปอีก เพราะราคาพระเครื่องจะแพงกว่าและหาได้ยากกว่า ดังนั้นผู้นิยมสะสมพระเครื่องที่มีรายได้สูงจริงเท่านั้นจึงจะกล้าสู้ราคาจากที่ใดกล่าวไปแล้วข้างต้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานเพียงบางส่วนคือเพศและรายได้เท่านั้น

2. กลุ่มประชากรที่ไม่นิยมสะสมและที่นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องแตกต่างกัน

เป็นที่ยอมรับกันว่าคนไทยซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนกว่า 90% เชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องมากน้อยลดหลั่นกันไป ซึ่งในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ตรีว่า การที่คนไทยมีความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องดังกล่าวเป็นเพราะแต่เดิมนั้นคนไทยรับขนบธรรมเนียมและลัทธิความเชื่อต่างๆ เช่น ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ค่อมมาเมื่อพุทธศาสนาได้เข้ามาในประเทศไทย คนไทยก็ยังไม่ละทิ้งศรัทธาความเชื่อแต่เดิมทั้งหมด พิธีกรรมบวงสรวงแบบพราหมณ์ยังคงปรากฏอยู่ แต่ไม่ทำให้หลักการของพระพุทธศาสนาเสียไปแต่ประการใด ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ที่ไม่นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้นิยมสะสมพระเครื่องมีความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องอยู่ในระดับมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีวัดหรือองค์การสาธารณะและเอกชนกลุ่มต่างๆ ได้จัดสร้างและจำหน่ายพระเครื่องเป็นจำนวนมาก โดยอาศัยความศรัทธาหรือความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องเป็นเหตุจูงใจ ดังจะเห็นได้จาก การ

โฆษณาในนิตยสารพระเครื่องและหนังสือพิมพ์รายวัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งในจำนวนผู้ที่เชื่อถือดังกล่าวได้เคยพบกับความศักดิ์สิทธิ์หรือปาฏิหาริย์จากพระเครื่องมาแล้วโดยเฉพาะด้านแคล้วคลาดปลอดภัยและด้านโชคลาภและสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของชาวกรุงเทพมหานคร จำนวน 350 คน โดยหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2536 เกี่ยวกับความเชื่อในด้านพุทธคุณหรือในด้านปาฏิหาริย์ของพระเครื่องพบว่าช่วยให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งปวง จะทำให้เกิดเมตตามหานิยม จะช่วยให้เกิดโชคลาภเงินทองมากกว่าเดิม เป็นต้น

3. พระเครื่องมีผลต่อจิตใจในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชากรศึกษาในด้านสังคม

สภาพความเป็นอยู่ทางสังคมของคนไทยปัจจุบันบางคนไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตแต่บางคนมีปัญหาในการดำเนินชีวิตสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้แก่ ปัญหาการทำมาหากินผิดเคียง ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนปัญหาทางสังคม ได้แก่ ปัญหาความไม่ลงรอยกันเพื่อนร่วมงานหรือผู้มีธุรกิจเกี่ยวข้อง ปัญหาครอบครัว สำหรับปัญหาสองข้อแรก ผู้ตอบเคยอธิษฐานขออำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จากพระเครื่องให้คุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายและให้ได้โชคลาภมากที่สุด ส่วนปัญหาทางสังคมนั้นผู้ตอบเคยขอให้ได้มีความสุข ความเจริญและความเมตตามหานิยม จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ถึงแม้ว่าพระเครื่องมิใช่สิ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมได้ แต่ก็ป็นสื่อทางวิญญาณที่จะทำให้ผู้ประสบปัญหามีกำลังใจและมั่นใจในอันที่จะฝ่าฟันอุปสรรคที่เผชิญอยู่ให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พระเครื่องเป็นที่พึ่งทางใจในยามยากลำบากก็ได้

4. การสร้างและการจำหน่ายแลกเปลี่ยนพระเครื่องเป็นจำนวนมากในขณะนี้เห็นผลดีมากกว่าผลเสีย

พุทธพาณิชย์หรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนพระเครื่องที่มีอยู่จำนวนมากในขณะนี้มีผลดีคือเป็นการช่วยเผยแผ่ศาสนา เป็นการส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม และเป็นการอนุรักษ์ของเก่า ส่วนผลเสียคือเป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างพระเครื่องกันมากขึ้น เป็น

การส่งเสริมให้คนนิยมพระเครื่องมากขึ้น เป็นการช่วยให้ผู้จัดสร้างจำหน่ายได้ดี เป็นการค้าขายสินค้าทั่วๆ ไป และเป็นการส่งเสริมให้คนเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่อง ซึ่งกิจกรรมพุทธพาณิชย์โดยมีศูนย์จำหน่ายแลกเปลี่ยนพระเครื่องในรูปแบบต่างๆ น่าจะให้ผลเสียมากกว่าผลดี เมื่อเปรียบเทียบผลดีในข้อที่ว่าเป็นการช่วยเผยแผ่ศาสนากับผลเสียในข้อที่ว่าเป็นการส่งเสริมให้คนเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องแล้ว จะมีผู้เห็นด้วยในจำนวนร้อยละที่แตกต่างกันค่อนข้างมากคือ ร้อยละ 65.2 และร้อยละ 80.8 ตามลำดับ ซึ่งน่าจะนำมาเป็นข้อพิจารณาถึงผลกระทบของกิจกรรมพุทธพาณิชย์จะเป็นเหตุให้ความศรัทธาในพุทธศาสนาผิดเพี้ยนไปจนนำไปสู่ความเชื่อนอกหลักการทางพุทธศาสนาไปในที่สุด จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการสร้างพระเครื่อง

สมควรส่งเสริมให้จัดทำขึ้นเท่าที่จำเป็นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสืบต่อพระศาสนาดังที่ปฏิญัตกัณมาแต่โบราณกาล และเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจและวิถีทางเข้าหาพระรัตนตรัยเมื่อมีปัญหาทุกข์โศก มิใช่เป็นเครื่องบันดาลความศักดิ์สิทธิ์หรือปาฏิหาริย์ดังที่มีการโฆษณากันอยู่เสมอ

2. ด้านมูลเหตุของการนิยมพระเครื่อง

มูลเหตุสำคัญที่สังคมไทยนิยมพระเครื่องก็เพราะความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์และปาฏิหาริย์ที่ช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ และให้เกิดโชคลาภ รวมทั้งความสุขเป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่าการโฆษณาถึงความศักดิ์สิทธิ์อภินิหารของพระเครื่องจะยิ่งคอกบ้ำให้คนไทยแสวงหามากยิ่งขึ้น ฉะนั้น การโฆษณาที่เน้นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่ไม่สอดคล้องกับแนวคำสอนทางพุทธศาสนาดังกล่าว ควรจะได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการศาสนา มหาเถรสมาคม เป็นต้น

3. ด้านผลกระทบต่อคำสอนทางพระพุทธศาสนา

พระเครื่องในฐานะที่เป็นอุทเทสิกเจดีย์มีผลดีในทางพุทธศาสนา กล่าวคือเป็นเครื่องระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า แต่หากนับถือพระเครื่องในฐานะที่

เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปาฏิหาริย์หรือเครื่องรางของขลังแล้ว จะเป็นการปฏิบัติบูชานอกพระพุทธศาสนา และนำมาซึ่งความเชื่อที่ขัดต่อคำสอนทางพุทธศาสนา ดังนั้นในการให้ความรู้ทางพุทธศาสนาควบคู่ไปกับพิธีกรรมต่างๆ ในการสร้างพระเครื่องหรือวัตถุมงคลหรือพิธีอื่นๆ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนิยมนพระเครื่องไปในทางที่ไม่ขัดหรือกระทบต่อคำสอนของพุทธศาสนา และส่งเสริมให้ผู้นิยมนพระเครื่องบูชาได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

4. ในด้านผลกระทบเชิงพุทธพาณิชย์

การจำหน่ายพระเครื่องตามศูนย์หรือร้านค้าพระเครื่องนับวันจะมีมากขึ้นและเป็นธุรกิจที่กระทบต่อพุทธ-

ศาสนา ทั้งในแง่การจัดสร้างพระเครื่องมากเกินไปจนความจำเป็นและส่งเสริมให้คนนิยมพระเครื่องจนเกินขอบเขต จนถึงขนาดต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากเพื่อให้ได้มาซึ่งค่านิยมในพระเครื่องนั้นๆ สมควรที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีควบคุมการทำธุรกิจพระเครื่องให้อยู่ในขอบเขตที่ไม่เป็นการกระทำที่ขัดต่อพระสัทธรรม เช่น อนุญาตให้นำมาให้มีการโฆษณาใดๆ ในลักษณะเครื่องราง ของขลังที่พิสูจน์ไม่ได้ การจดทะเบียนผู้จำหน่ายพระเครื่องเพื่อป้องกันการฉ้อโกงผู้บริโภค การควบคุมการจัดสร้างพระเครื่องไม่ให้เป็นการอามิสบูชาเพื่อสาธารณประโยชน์จนเกินไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรีช สงวนคม. ม.ป.ป. พระนางพญา จังหวัดพิษณุโลก. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
 กรุงเทพฯธุรกิจ, 21 กุมภาพันธ์ 2536.
 คู่แข่ง, 17 กุมภาพันธ์ 2536.
 จักรกฤษ คลังสดรา. ม.ป.ป. อภิญญาฤทธิ์ จิตตานุภาพ หลวงปู่โต๊ะ วัดประดู่ฉิมพลี. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซต.
 ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2513. ดำเนินพระพุทธรูปเจดีย์. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาคาร.
 ดริยมปวาย (นามแฝง). 2511. ปรีธรรมอธิบายแห่งพระเครื่องฯ เล่ม 1 พระสมเด็จฯ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเกษม.
 _____, ม.ป.ป. ปรีธรรมอธิบายแห่งพระเครื่องฯ เล่ม 2 พระนางพญาและพระเครื่องฯ สำคัญพิษณุโลก. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
 ปฏิมากรรมพระเครื่องแห่งประเทศไทย. 2515. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
 ประชุม กาญจนวัฒน์. 2521. ภาพพระเครื่อง เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รักษาสัมพันธ์.
 พ. ควนขุน (นามแฝง). 2527. "จากสินค้าสู่พระเครื่อง", นิตยสารพระเครื่องเมืองสยาม. 19, 18-20.
 บริบาลบุรีภัณฑ์, หลวง (ผู้แปล). 2511. คำถามพระพิมพ์. อ้างจาก ปรีธรรมอธิบายแห่งพระเครื่อง เล่ม 1 พระสมเด็จฯ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แพร่การช่าง.
 ศักดิ์ศรี แยมน์ดคา. 2508. "พระเครื่อง : ความเชื่อและประเพณี (1)", สุกยอดพระเครื่อง. 1 : 5, 7.
 ศุภชัย ศรีแพทย์. ม.ป.ป. พระเครื่องชุดท่านเจ้าคุณนรรัตน์ฯ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พีบรรณ.
 ศรีศักร วัลลิโภคม. 2539. พระเครื่องในเมืองสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
 สุภาพรรณ ฌ บางช้าง. 2535. พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัย ถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.